

Català per a estrangers en el marc dels programes d'intercanvi universitari: Quatre Motors per a Europa

Didàctica

Marc contextual

En aquest article presentarem un curs de català adreçat a estrangers amb unes característiques específiques. De totes maneres, Quatre Motors per a Europa és més que un curs de llengua, és un programa de cooperació europea que abraça més àmbits que no pas l'estrictament lingüístic.

De programes d'intercanvi universitari n'hi ha molts, però ens fixarem només en aquells que tenen més ressò a les universitats catalanes. D'una banda, el programa Sòcrates-Erasmus, que funciona a escala europea; de l'altra, els programes de cooperació interuniversitària amb Amèrica Llatina, com l'ex-Intercampus, i totes les beques atorgades per l'AECL. Tots dos permeten la mobilitat d'estudiants i de professors.

L'objectiu dels estudiants o dels professors que formen part dels programes anteriors i que vénen a Catalunya, no és estudiar català, sinó completar estudis, seguir una línia de recerca en la seva especialitat, practicar la llengua castellana o, simplement, viure noves experiències lluny de casa. Malgrat això, n'hi ha alguns que, un cop aquí, s'hi apunten. Tot depèn, és clar, dels seus interessos, les seves necessitats i de la durada de la seva estada.

Quatre Motors per a Europa té en comú amb els anteriors que és un programa d'intercanvi universitari amb un radi d'acció europeu. Ara bé, els participants són professors i funcionaris de l'administració. I aquests sí que arriben a Catalunya per fer un curs intensiu de llengua catalana.

Quatre Motors per a Europa

Història i orígens

L'any 1988, els presidents de les regions de Baden-Württemberg, Catalunya, Llombaria i Roine-Alps van signar a Stuttgart un acord de cooperació en diverses matèries que incloïen, entre altres, l'art i la cultura, la recerca i la tecnologia, i la millora de les telecomunicacions. La creació del grup Quatre Motors per a Europa respon a la presència regionalista davant les institucions de la CEE i, en general, dins del moviment europeu.

El 1990, els mateixos presidents es troben també amb el representant del govern d'Ontàrio per tirar endavant un altre acord relatiu a la col·laboració en temes d'educació i de formació professional. Es crea el grup de treball CHER (Commission on Higher Education and Research). Aviat Ontàrio deixarà de formar part dels Quatre Motors i s'hi incorporarà Gal·les.

Les activitats del grup de treball CHER poden classificar-se en diversos àmbits:

- organització de col·loquis i seminaris científics
- realització de projectes de recerca en comú
- desenvolupament d'un programa de mobilitat d'estudiants en l'àrea de l'administració d'empreses: Multiregional International Business Programme (MIBP)
- cursos de llengua per a professors universitaris i funcionaris de les regions associades
- intercanvi d'informació
- trobades de rectors i presidents d'universitats
- directori d'institucions d'educació superior

Les trobades de les regions que formen el grup Quatre Motors per a Europa s'han anat sovintejant, alhora que també han anat alternant les diferents seus. En totes les trobades, els objectius principals han sigut incrementar les potencialitats econòmiques, culturals i socials de les quatre regions i aportar una contribució vàlida al procés d'unificació europeu. D'aquesta manera, any rere any, els presidents han anat renovant els seus compromisos politicoindustrials, i han ampliat les accions i projectes conjunts en el camp de la mobilitat dels joves estudiants i treballadors i en els aspectes d'educació professional.

Els cursos de llengua

L'any 1992 van començar els intercanvis lingüístics entre les diferents regions integrants dels Quatre Motors i, per primera vegada, s'oferien cursos d'anglès, alemany, francès, italià i català.

Pel que fa a la configuració, tots són a l'estiu i es fan de forma simultània, entre

Autors

Carme Monegal Mirambell
Servei Lingüístic de la Universitat
Rovira i Virgili; Escola Oficial
d'Idiomes de Tarragona
Maribel Vidal
Servei Lingüístic de la Universitat
Rovira i Virgili; Servei Lingüístic
de la Universitat de Barcelona

En aquest article, basat en una ponència presentada a les III Jornades sobre Llengües Estrangeres que van tenir lloc a Tarragona el desembre del 2001, les autores ens descriuen els cursos que es duen a terme en el marc dels acords signats pel grup Quatre Motors per a Europa. Aquests cursos es caracteritzen per la motivació de l'alumnat —professors universitaris i funcionaris— i del professorat, que vol, a més d'ensenyar llengua, seduir els alumnes perquè coneguin les nostres tradicions i manifestacions socioculturals.

final d'agost i principi de setembre. Durant un període de temps que no supera mai les dues setmanes, els participants arriben al país de destinació triat per seguir un curs intensiu. Segons la universitat de cada país, s'ofereixen cursos d'un o de dos nivells diferents.

Cursos d'altres regions

Segons les dades facilitades pel Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya, la presència de catalans als cursos d'idiomes d'altres regions ha anat augmentant considerablement, des d'1 participant l'any 1992 fins a 29 l'any 2001.

Els cursos de català

Introducció

Els cursos de català per a estrangers van començar un any més tard que la resta, el 1993 a Vic. Al llarg d'aquests nou anys han estat els alemanys els qui han tingut un índex de participació més alt; en segon lloc, els gal·lesos; i en tercer, els francesos.

La taula número 2 ens mostra concretament l'índex de participació d'estudiants segons les regions. Sistematitzant l'assistència segons els orígens del participants,

els estudiants alemanys pertanyents a la regió de Baden-Württemberg (31) obtenen el primer lloc; en segon lloc, els gal·lesos o anglesos de la regió de Gal·les (18); i en tercer, els francesos provinents de la regió de Roine-Alps (13).

Però hauríem de fer, encara, algunes precisions: d'una banda, Ontàrio —Canadà— aviat va deixar de prendre part en els cursos i en el grup de cooperació europea en general, i de l'altra, hi ha hagut alumnes d'altres indrets com Letònia, Amèrica del Nord i Suècia que, tot i no estar inclosos dins els Quatre Motors, havien demanat a la seva universitat o organismes gestors, per interès personal o professional, formar part d'aquest programa d'intercanvi lingüístic (fins avui, han estat casos esporàdics, sense rellevància). A més a més, aquesta última convocatòria, es va creure convenient d'oferir aquestes classes a estudiants adherits a programes de voluntariat provinents de França, Bèlgica i Hongria.

Centres dels cursos de català

Les seus on s'han impartit els cursos de català han estat en els últims anys Girona i Tarragona. La Generalitat tria la universitat on es fan els cursos. Els criteris responen a la idea de trobar una ciutat no excessivament gran, amb fort atractiu turístic, un ampli ventall d'activitats culturals catalanes per triar i ben comunicada.

Curs dels Quatre Motors a Tarragona

La Universitat Rovira i Virgili (URV) de Tarragona ha estat escollida seu dels cursos durant quatre edicions. L'Oficina de Relacions Internacionals de Tarragona, durant quatre estius, ha encarregat al Servei Lingüístic l'organització de les classes. Recordem, però, que el programa dels Quatre Motors no es basa solament en un curs lingüístic, les activitats culturals també en formen part. Totes dues coses s'intenten compaginar perquè els alumnes surtin de l'aula i coneguin més de prop altres manifestacions de la cultura del país.

Docència

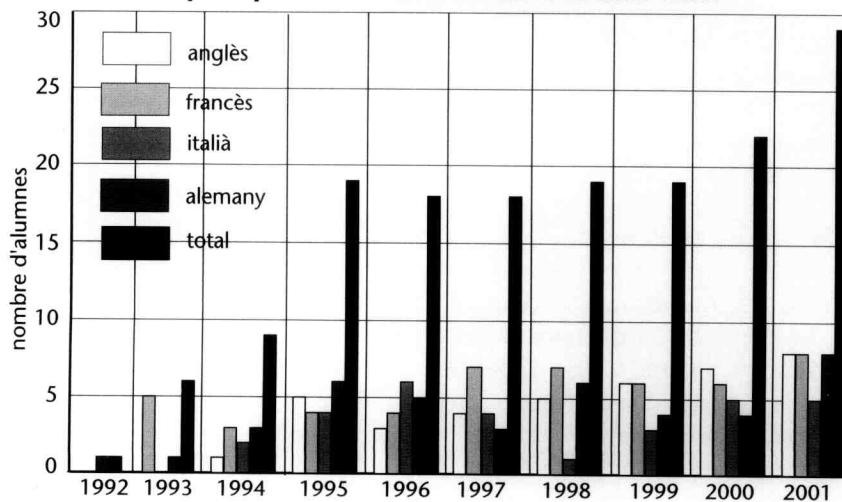
Destinatari

Tots els alumnes del curs dels Quatre Motors provenen de l'àmbit universitari, en un sentit o en un altre (professorat i PAS). Però, com a grup, és absolutament heterogeni: els alumnes no coincideixen ni en la procedència, ni en la L1, ni en l'edat... ni en res. Però, en canvi, tots amaguen un tresor coincident importantíssim:

Taula 1. Participants catalans en els cursos de llengua d'altres regions

llengua\any	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
anglès	0	0	1	5	3	4	5	6	7	8
francès	0	5	3	4	4	7	7	6	6	8
italià	0	0	2	4	6	4	1	3	5	5
alemany	1	1	3	6	5	3	6	4	4	8
total	1	6	9	19	18	18	19	19	22	29

Gràfic 1. Índex de participació dels estudiants catalans en altres cursos

vénen absolutament disposats a deixar-se seduir per la nostra llengua, les nostres aficions, les nostres festes... en fi, la nostra vida. És fantàstic! I és que això no és l'habitual a classes de català. Siguem clars, normalment, l'aprenentatge d'una llengua té una dimensió utilitariomercantil. Les aprenem per entendre'ns quan anem a fer turisme o bé per qüestions laborals... Però, a més, les llengües són l'instrument privilegiat per establir un contacte cordial i cultural amb els pobles que les tenen com a pròpies, independentment del seu poder geogràfic i, evidentment, polític.

És per això que, per a nosaltres, ensenyar aquests alumnes defuig de molt la qüestió purament científicotècnica. En realitat, és una qüestió de seducció i enamorament. I és a partir d'aquí que nosaltres programem les 40 hores del curs.

Objectius i continguts

Ens marquem com a objectiu que els alumnes assoleixin el nivell més baix necessari per al domini general de l'idioma; nivell que haurà de permetre'ls resoldre satisfactòriament les situacions comunicatives bàsiques, pròpies de la vida quotidiana, i que els situarà a l'entrada d'un procés —futur i opcional, és clar— que els facilitarà l'adquisició progressiva de la capacitat comunicativa necessària per a un perfecte domini de l'idioma.

Així doncs, seguim els continguts generals d'aprenentatge —que fixa el mateix nivell lllindar (publicat per la Direcció General de Política Lingüística del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya)— per poder dissenyar una programació que, a partir del tema sobre el qual gira l'acte comunicatiu, bastim a l'entorn de tres eixos fonamentals: les funcions lingüístiques, les nocions lingüístiques i la gramàtica

Metodologia

Encara que fixem els objectius i continguts generals del curs segons les directrius del nivell lllindar, ordenem i programem el curs sobre la base d'un mètode —entre intuïtiu i especulatiu, eclèctic a la fi—, que supedita una organització estàndard a les necessitats i característiques més que diferents del grup d'alumnes dels Quatre Motors.

Amb tot, i justament perquè en el tema de la didàctica de les segones llengües és evident que no s'ha dit encara l'última paraula (i fins la noció d'enfocament comunicatiu és ja en qüestió), sembla que el

mètode que millor s'adapta a la nostra situació és el conegut com a mètode funcional nocional.

Temporització

No podem triar: tenim quatre hores per dia, cinc dies a la setmana, dues setmanes. Fet i fet, 40 hores de classe:

- 1a part (30%). Explicació dels objectius de la unitat a tractar: continguts, estructures, lèxic, dificultats...
- 2a part (20%). Pràctica «mecanitzada» d'estructures / diàlegs dirigits / situacions bàsiques de diàleg...
- 3a part (50%). Pràctiques contextualitzades. Aplicació dels coneixements adquirits en situacions d'ús (virtuals o no) d'enfocament comunicatiu.

Cap a mig matí, fem un petit descans de 20 minuts (fora de les 4 hores comptabilitzades).

Material

Ens servim de tot i molt. Preferentment, de material real que, a banda d'augmentar l'efecte sorpresa i situar l'alumne en una actitud més receptiva, contribueix a lligar la classe amb la realitat. A més, utilitzem papers de colors, targetes amb indicacions, cronòmetres per comptar el temps, jocs de taula «de veritat»... i recursos per l'estil com a ganxos efectius i molt eficaços per atraure uns alumnes que, recordem-ho, també vénen a passar-ho bé. Evidentment, no perdem de vista els nous materials que ens han portat els avenços tècnics i que

Taula 2. Participants estrangers en els cursos de català

regió/any	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Roine-Alps	0	2	0	1	2	3	4	1	0
Llombardia	0	0	1	2	3	0	0	0	0
Ontàrio	2	1	0	0	0	0	0	0	0
Baden-Württemberg	7	1	2	9	1	3	2	4	2
Gal·les	4	1	1	2	3	0	1	2	4
Letònia	0	0	0	1	0	0	0	0	0
EUA	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Suècia	0	0	0	0	0	2	0	0	2
Finlàndia	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Altres	0	0	0	0	0	0	0	0	8
Total	13	5	4	15	10	9	7	7	16

Taula 3. Seus a Catalunya del programa Quatre Motors per a Europa

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Vic	✓	✓ (anul·lat)	✓ (anul·lat)						
Tarragona				✓	✓		✓		✓
Girona						✓		✓	

s'han fet ja tradicionals a moltes aules: el magnetòfon, el vídeo, el laboratori de fonètica, l'aula d'ordinadors...

Activitats

Avui, a principi del segle XXI, l'alumne tipus d'un grup Quatre Motors que arriba a Tarragona es troba amb una realitat sociolingüística, si més no, complicada. En aquest país, la llengua catalana és usada com a llengua vehicular i d'instrucció en l'àmbit escolar, però, contràriament, no s'usa de la mateixa manera fora de l'escola.

Per això, des del Servei Lingüístic de la URV pretenem potenciar l'ús del català no solament com a habilitat lingüística, sinó també com un acte reflex, vivencial i espontani. Volem que l'alumne senti el català com una cosa propera (si no pròpia), vital i capaç d'expressar tota mena de sentiments.

Aquesta és la causa per què assagem un pla d'acció ben clar que surti de l'aula, que és el nostre espai principal i primer, evidentment, però no pas l'únic. Ni el professor no és tampoc l'únic model d'ús lingüístic. Muntem una sèrie d'activitats que pretenen convertir l'esforç academicista en plaer lúdic, i seduir els alumnes perquè coneguin les nostres tradicions i manifestacions socioculturals. Deixem actuar la seducció.

D'aquesta manera, en 10 dies de classe fem de tot. A dintre de l'aula: des de muntar les més diverses situacions virtuals, jocs de rol o concursos de tota mena, fins a celebrar concerts (amb cançons catalanes, prèviament apreses i assajades), projectar pel·lícules o o fer gimcanes per la universitat. A fora de l'aula, més i millor. Cada any anem a passar un dia (de vegades, dos dies) a la Fira del Teatre al Carrer de Tàrrrega (amb tota la cerimònia sociolingüística que això representa), anem al mercat a fer tota la compra del mes, anem a dinar o a sopar a fora (un cop al curs, anem, tots, a dinar a casa d'una de les professores), a veure exposicions, a la platja, seguim la ruta de la Tarragona romana... També convidem la Colla Jove dels Castells de Tarragona a venir a classe, el cap de colla els explica, bàsicament, el fet casteller i, al final, tots acabem ben encamisats i enfaixats, a punt per muntar una bona pinya (la nit que correspon a aquest dia, fem una visita guiada a un assaig de veritat de la colla, al seu local...)

Valoració

Enquestes

Quan el curs s'acaba, el Servei Lingüístic de la URV passa als estudiants un qüestionari que han d'omplir expressant la seva opinió sobre diferents punts. Les preguntes es refereixen a les classes i a l'organització en general. És important saber què pensen els estudiants de tot plegat, ja que és una bona manera d'incorporar millores en l'organització dels successius cursos.

Valoracions d'alumnes i professors

Si tenim en compte les conclusions que se n'extreuen, de les enquestes, els alumnes queden molt satisfets de les classes de català. Al llarg de dues setmanes els alumnes realitzen un curs de 40 hores. Cada dia, durant quatre hores, aprenen aquelles estructures fonamentals de la llengua que els serviran per funcionar dins la vida diària catalana.

Els professors som conscients que aquests cursos intensius suposen per a tothom un esgotament físic i psíquic considerable. Ara bé, si els resultats són bons, l'esforç val la pena.

Continuïtat

La continuïtat està directament lligada amb les motivacions dels estudiants a l'hora d'aprendre la llengua catalana, i amb les possibilitats de practicar-la. Els professors no tenim la seguretat que el nivell de català, adquirit durant l'estiu, es mantindrà. Ni tampoc sabem si parlaran sovint amb catalans o vindran de vacances a Catalunya. Però, si més no, ens queda el consol de saber que, a banda de les diverses possibilitats que avui els ofereix l'aprenentatge del català per mitjà d'Internet, molts d'ells, si volen, continuaran estudiant aquesta llengua a través dels lectors de català repartits pels països on pertanyen les regions de Baden-Württemberg, Gal·les, Llombardia i Roine- Alps.